

1.4.3. Predmet Ivanović i DOO DAILY PRESS protiv Crne Gore

(Predstavka br. 24387/10)

Evropski sud za ljudska prava (drugo odjeljenje), na zasjedanju Vijeća od 5. juna 2018. godine u sastavu:

Robert Spano, *predsjednik*,
Paul Lemmens,
Ledi Bianku,
Işıl Karakaş,
Valeriu Griţco,
Jon Fridrik Kjølbro,
Stéphanie Mourou-Vikström, *sudije*,
i Stanley Naismith, *sekretar odjeljenja*,

Uzimajući u obzir gore navedenu predstavku podnijetu 15. aprila 2010. godine,

Uzimajući u obzir izjašnjenje koja je podnijela tužena Vlada i odgovor na izjašnjenje koje su dostavili podnosioci predstavke,

Uzimajući u obzir činjenicu da Nebojša Vučinić, sudija koji je izabran ispred države Crne Gore nije mogao da odlučuje u predmetu (Pravilo 28) i da je predsjednik Vijeća, shodno tome, odlučio da imenuje Valeriu Griţco da odlučuje kao *ad hoc* sudija (Pravilo 29),

Nakon zasjedanja, donio je sljedeću odluku:

ČINJENICE

Podnosioci predstavke su gđin Željko Ivanović (u daljem tekstu „prvi podnosilac predstavke”), državljanin Crne Gore koji je rođen 1962. godine i živi u Podgorici, i D.O.O. Daily Press (u daljem tekstu „drugi podnosilac predstavke”), izdavačka kompanija sa sjedištem u Podgorici.

Podnosiocima predstavke su pred Sudom zastupali gđin B. Lutovac i g-din M. Đukić, advokati iz Podgorice (Crna Gora) i Novog Sada (Srbija).

A. Okolnosti predmeta

2. Činjenice predmeta, kako su dostavile stranke, mogu biti sumirane kako slijedi.

1. Oспоравани članci i posljedični građanski postupci

3. Prvi podnosilac predstavke je novinar i su-osnivač i izvršni direktor crnogorskih dnevnih novina *Vijesti*. Drugi podnosilac predstavke je izdavač ovih novina.

4. Dana 1. septembra 2007. godine *Vijesti* su slavile svoju desetu godišnjicu. Nakon odlaska sa proslave prvi podnosilac predstavke je napadnut u mraku i pretučen od strane tri neidentifikovana napadača. Kao rezultat napada imao je slomljenu jagodičnu kost i brojne hematome i modrice.

5. U periodu od 2. do 4. septembra 2007. godine, *Vijesti* su objavile nekoliko članaka u vezi napada, a neki od njih su uključivali komentare prvog podnosioca predstavke.

6. Konkretno, 2. septembra 2007. godine, objavljen je članak pod naslovom „Palica od Đukanovića¹⁵ i familije” :

„[Prvi podnosilac predstavke] je rekao da je bivši Premijer, Milo Đukanović, poslao svoje kerbere juče ujutro da ga prebiju.

[Prvi podnosilac predstavke] je rekao da su „oni koji su na vlasti u Crnoj Gori”, na ovaj način čestitali *Vijestima* desetu godišnjicu.

„Ovo je čestitka od onih koji vladaju Crnom Gorom, a to je Milo Đukanović i njegove familije, biološke ili kriminalne” [rekao je prvi podnosilac predstavke]. Za radio Crne Gore [on] je poručio Đukanoviću da ne šalje svoje ljude u zasjedu u mraku već da sam izađe na crtu umjesto što u takvim situacijama spušta pogled.

...

[Prvi podnosilac predstavke] smatra da je ovo bilo upozorenje za *Vijesti* da polože oružje i da je to bio pokušaj da se potope čak i mala ostrva slobode u Crnoj Gori, koja Đukanovića čine nervoznim.”

7. Istog dana objavljen je novi članak pod naslovom „*Neće nas uplašiti*”, koji je potpisala redakcija *Vijesti*. U tekstu je bilo sadržano, *inter alia*, sledeće:

„*Za Vijesti* nema dileme da je napad na kolegu Ivanovića, pored njegovih oštrih kritika ovdašnje zbilje, atak i na sve slobodnomisleće ljude okupljene u *Vijestima* i oko njih, ali i napad na slobodnu misao i riječ uopšte. Motiv je da se učutkaju *Vijesti* i svi oni, nažalost još malobrojni, koji odbijaju da u tranzicijskom kalu i kriminalu prepoznaju najbolje od svih društava. Da se zaplaše svi oni koji ne žele da žive u državi gdje je mafija i vlast isprepletene do neprepoznatljivosti, gdje su politički vrh i mafijaško dno često na istoj koti, gdje je šverc okosnica sistema vrijednosti, a pošten rad i pravednost se ismijavaju po grandioznim kaficima. Namjera je da se još jednom upozore oni koji se sa ovim ne mire da spisak neriješenih zločina može sezati u nedogled.

Teško je očekivati da će se policija i u ovom slučaju izdići iznad svojih dosadašnjih ograničenja, blokada u glavi i u organizaciji i rasvijetliti zločin, uhapsiti napadače, razobličiti i zatvoriti inspiratore, naručioce. *Vijesti* su i do sad kazivale da se crnogorskom policijom upravlja izvan policije, tužilaštvom izvan tužilaštva, sudstvom izvan sudova, da postoji paralelna privatna tajna služba DB ili ANB, svejedno. To je crnogorska realnost i to je realna snaga, zapravo nemoć države.

Objektivna odgovornost za sve to i za napad na Ivanovića u svakom slučaju pada na režim na čijem je čelu 17 godina Milo Đukanović, koji i sada vlada, bez obzira na formu. On i njegovi ljudi, s vrha i dna odgovorni su za ambijent u kojem stradaju novinari, pisci i svi koji se usude da drugačije misle i govore. *Vijesti* o tome nemaju dilemu i nastaviće sa beskompromisnom kritikom i ambijenta i odgovornih osoba.”

8. Takođe je pomenuto da je nekoliko sati prije napada zvonio telefon jednog od urednika *Vijesti* i da se osoba sa druge strane ljubazno predstavila kao Milo Đukanović.

9. Dana 3. septembra 2007. godine u *Vijestima* je objavljen tekst „I vrapci znaju da je kapo”, i koji je sadržao sljedeće izjave prvog podnosioca predstavke:

¹⁵ Milo Đukanović je bio premijer Crne Gore od 1991. godine do 1998. godine, zatim predsjednik od 1998. godine do 2002. godine, i ponovo premijer od 2003. godine do 2006. godine, od 2008. godine do 2010. godine i od 2012. godine do 2016. godine. U konkretnom periodu, bio je predsjednik Demokratske partije socijalista, vladajuće partije u Crnoj Gori.

“Čovjek na čijoj su savjesti četiri rata vođena na prostoru bivše Jugoslavije, saučesnik u politici koja je porušila jednu zemlju, pobila stotine hiljada i raselila milione ljudi, osoba koja se pred relevantnim istražnim organima evropskih zemalja tereti za organizovani kriminal i zločinačka udruživanja, gazda koji je razvio kriminalno-finansijsku hobotnicu koja drži za vrat Crnu Goru – ta moralna gromada nalazi se pogođenim, njegova čast narušenom, a duševni bol toliki je da ga jedino sud može sanirati.

...

Spreman sam za svaki sud pa i ovaj Đukanovićev, jer ne vidim šta ima novo i prekršajno u nečemu što sam rekao, a što i vrapci znaju – da je on šef familije, bilo biološke ili kriminalne, koja vlada Crnom Gorom i odlučuje o svemu, pa i onom najvrijednijem, ljudskom životu.

Pozivam ga da sasluša svoju istinu i odbranu da dokaže na javnoj sceni, a ne preko svojih sudova, tužilaca, kriminalaca i portparola, jer Đukanović treba da zna da ničija nije gorjela do zore.

Moja majka i ja želimo njegovom djetetu sve najbolje. Želimo mu da sutra, kao pošten i častan građanin, uživa i bude slobodan i siguran u pravednom i pravnom društvu, uvjereni da sistem zla i nepravde koji je njegov otac porodio i instalirao po Crnoj Gori – zbog čega ovih dana trpimo i ja i, mnogo više, moja majka – mora otići na smetlište istorije.”

10. Dana 4. septembra 2007. godine, u *Vijestima* je objavljen tekst pod nazivom „*Raznovrstan repertoar pritisaka*”, koji je uključivao sljedeće izjave prvog podnosioca predstavke:

„Ti pritisci dolazili su iz okrilja državnog vrha. S posla su otpušteni članovi naših familija, priječeno je anonimnim pozivima, upućivane su razne inspekcije u kompaniju ... Na kraju pokušali su da otmu većinski vlasnički paket kako bi novina mogla da se uređuje onako kako odgovara g. Đukanoviću. Kada sve to nije uspjelo, prešlo se na tradicionalne metode.”

a. Postupak pred Osnovnim sudom

11. Dana 6. septembra 2007. godine gđin M. Đukanović (u daljem tekstu „tužilac”) je pokrenuo građanski postupak protiv podnosioca predstavke, tražeći nadoknadu u iznosu od 1.000.000,00 EUR za štetu izazvanu svim gore navedenim tekstovima i izjavama prvog podnosioca predstavke koje su u njima sadržane.

12. Podnosioci predstavke su tvrdili da svi najviši politički i državni funkcioneri, uključujući tužioca, treba da snose objektivnu odgovornost za porast kriminala, uključujući napade na, ili čak ubistva poslenika javne riječi, i da sporne članke treba posmatrati u tom kontekstu. Oni su dalje tvrdili da su predmetne izjave bile vrijednosni sudovi i da tužilac, kao političar, mora da pokaže veći stepen tolerancije. Oni su predložili da se saslušaju stranke u postupku i brojni drugi ljudi, i da vještaci procijene nivo duševnog bola koji je tužilac navodno pretrpio. Takođe su tvrdili da je traženi iznos previsok i da je za cilj imao zabranu slobode izražavanja. Podnosioci predstavke su tvrdili da sudovi treba da uzmu u obzir kontekst i okolnosti pod kojima su date izjave i članci objavljeni. Pozvali su se, *inter alia*, na član 10 Konvencije i praksu Suda.

13. Dana 19. maja 2008. godine Osnovni sud u Podgorici je djelimično presudio u korist tužioca, zaključujući da su njegova čast i ugled povrijeđeni, i naložio je podnosiocima predstavke da ukupno plate tužiocu 20.000,00 EUR na ime nematerijalne štete i da objave presudu u *Vijestima* o svom trošku. Konkretno, sud je utvrdio da su čast i ugled podnosioca predstavke povrijeđeni izjavama prvog podnosioca predstavke u članku „*Palica od Đukanovića i familije*” i sadržajem članka „*I vrapci znaju da je kapo*”, kojim su tužilac i njegova porodica opisani kao kriminalci, i u kojem se dovodi u vezu sa organizovanim kriminalom i kriminalnim udruživanjem. Sud se pozvao na članove 16, 20, 34, 35 i 36 Ustava koji je tada bio na snazi, članove 1 i 20 Zakona o medijima (vidjeti donje stavove 39-45) i članove 8 i 10 stav 2 Konvencije.

14. Konkretno, Sud je smatrao da sloboda štampe i drugih oblika javnog informisanja, i pravo na dostojanstvo i lična prava moraju biti uravnoteženi. Utvrdio je da „djelovi gore navedenih članaka” nisu vrijednosni sudovi, već činjenične informacije, podložne dokazivanju, koje prethodno nisu bile provjerene ili dokazane, koje su imale za cilj diskreditaciju ne samo tužioca već takođe i njegovog privatnog i porodičnog života. Objavljivanjem gore navedenih članaka koji su sadržali netačne, nedokazane informacije, bez prethodne provjere, naknadnog ispravljanja, prihvatanja greške ili javnog izvinjenja tužiocu, prvi podnosilac predstavke je bio istrajan u nanošenju štete ugledu tužioca. Od prvog podnosioca predstavke, kao izvršnog direktora medija, posebno se očekivalo da ispoštuje pravila prilikom objavljivanja informacija, naročito onih koje mogu biti štetne za druge. Gornjim člancima je grubo narušen ugled i reputacija tužioca, značajnim prelaženjem granica kritike koju mogu tolerisati političari, naročito s obzirom da se osporavanim člancima nije kritikovao javni rad tužioca, već su se tužilac i njegova porodica stavljali u kriminalni kontekst.

15. Sud je dalje utvrdio da „pravo medija da objavljuju negativne informacije i kritike u odnosu na političare (im) ne daje pravo da povrijede osnovne ljudske vrijednosti, čija zaštita je predviđena u odnosu na svakog građanina, bez obzira da li je javna ličnost ili nije ... Javni funkcioneri ne mogu imati manje prava od drugih jer bi to bila povreda principa jednakosti koja je zagarantovana Ustavom.”

16. Navodi prvog podnosioca predstavke da je iznio sporne izjave kada je bio u posebnom stanju nakon napada su odbijeni kao neosnovani. Sud je takođe odbio druge predložene dokaze kao nepotrebne.

17. Prilikom procjene iznosa štete, Sud je uzeo u razmatranje važnost časti i ugleda tužioca, činjenicu da je nekoliko članaka objavljeno u visokotiražnim dnevnim novinama, tradicionalno shvatanje moralnih vrijednosti u crnogorskom društvu, kao i kriminalni kontekst u kojem su stavljeni i ličnost tužioca i njegova porodica.

b. Postupak pred Višim sudom

18. I tužilac i podnosioci predstavke su se žalili na ovu odluku.

19. Dana 30. septembra 2009. godine, Viši sud u Podgorici je utvrdio da je samo sledećim izjavama nanijeta šteta časti i ugledu tužioca: „Đukanović je poslao svoje kerbere da (prvog podnosioca predstavke) prebiju”, „to je čestitka od onih koji vladaju Crnom Gorom, a to su Đukanović i njegova porodica, biološka ili kriminalna”, „šef koji je razvio kriminalno-finansijsku hobotnicu koja drži za vrat Crnu Goru” i „on šef familije, bilo biološke bilo kriminalne koja vlada Crnom Gorom i odlučuje o svemu, pa i o onom najvrijednijem - ljudskom životu”. Dalje je utvrdio da, umjesto provjere tačnosti informacija, podnosioci predstavke su ih ponovili. Na osnovu toga oni su zloupotrijebili slobodu izražavanja, s obzirom da „njenim sprovođenjem, niko ne može uvrijediti druge ili nanijeti štetu njihovoj časti, ugledu i dostojanstvu”, što je takođe predviđeno članom 10 stav 2 Konvencije.

20. Ovaj sud je uzeo u obzir mišljenje Suda da političari treba da pokažu veći stepen tolerancije prema kritici, ali je smatrao da gore navedene izjave prelaze granice predviđene slobodom izražavanja i obavezom tužioca u tom smislu, naročito s obzirom da se podnosioci predstavke nisu uzdržali od pominjanja porodice tužioca u istom uvrijedljivom kontekstu.

21. Takođe je smatrao da je nadoknada od 20.000,00 EUR previsoka i umanjio je na 10.000,00 EUR ukupno.

22. Konačno, Sud je utvrdio da su drugi članci i izjave, naročito tekst „*Neće nas uplašiti*” kritikovali situaciju u crnogorskom društvu i predstavljali vrijednosne sudove u kojem smislu se ne može dodijeliti nadoknada. Sud je utvrdio da su argumenti podnosioca predstavke u tom smislu, koje su iznijeli u svojoj žalbi, bili osnovani, što je uticalo na iznos dodijeljene nadoknade.

Na iznos su takođe uticale okolnosti pod kojima su pisani tekstovi i davane izjave, ali je Sud smatrao da ovi činioци ne opravdavaju objavljivanje netačnih informacija i njihovo prenošenje putem medija, već su predstavljali njihovu zloupotrebu. Na osnovu tvrdnji Višeg suda, Konvencija i Sud nijesu štitili takvu vrstu informacija i izjava.

23. Ova odluka je dostavljena podnosiocima predstavke 17. oktobra 2009. godine.

c. Izvršenje presude Višeg suda

24. Dana 4. marta 2016. godine, javni izvršitelj je donio rješenje o izvršenju na osnovu kojeg je tužilac naplatio 16.113,79 EUR sa računa drugog podnosioca predstavke. Iznos je uvećan zbog dospjele kamate.

2. *Krivični postupak*

25. Dana 31. oktobra 2007. godine, Osnovni državni tužilac je podigao optužnicu protiv R.P. zbog nasilničkog ponašanja i nanošenja teških tjelesnih povreda prvom podnosiocu predstavke.

26. Dana 15. januara 2008. godine, Osnovni sud u Podgorici je R.P. i M.B. oglasio krivim, na osnovu sopstvenog priznanja, i obojicu osudio na po četiri godine zatvora. Takođe je utvrdio da im je pomagao „izvjesni Miki iz Sarajeva”. Dana 16. maja 2008. godine, Viši sud u Podgorici je smanjio njihove kazne na godinu dana zatvora.

27. Dana 5. marta 2012. godine, advokat prvog podnosioca predstavke je poslao dopis Vrhovnom državnom tužilaštvu navodeći da su R.P. i M.B. osuđeni u suprotnosti sa svim dokazima, i da čak i ako su bili umiješani u napad, bilo je umiješano još najmanje dvoje ljudi. On je tražio ponovno pokretanje istrage kako bi se identifikovala ostala umiješana lica.

3. *Ostale okolnosti*

28. U daljem tekstu se nalaze dalje informacije koje stranke smatraju relevantnim.

29. U proljeće 2004. godine, izdavač i direktor *Dan*-a, pro-opozicionih dnevnih novina, ubijen je na ulici.

30. U maju 2007. godine, grupa pojedinaca, uključujući prvog podnosioca predstavke, organizovala je potpisivanje peticije i objavila saopštenje u kome se suprotstavljaju dodjeli regionalne nagrade za mir tužiocu. Ipak, njemu je dodijeljena ta nagrada.

31. Bruto prihod prvog podnosioca predstavke u 2008. godini je bio 34.118,84 EUR i 36.808,88 EUR u 2009. godini. Profiti drugog podnosioca predstavke u 2008. godini su bili 560.889,00 EUR i 13.967,00 EUR u 2009. godini.

32. Između novembra 2007. godine i februara 2014. godine bilo je osamnaest pojedinačnih napada (uključujući postavljanje eksplozivnih naprava, fizičke napade, prijetnje, podmetanje požara ispod automobila i kamenovanje prostorija) na novinare ili prostorije *Vijesti*. Uprkos brojnim mjerama koje su preduzete od strane nadležnih organa (ispitivanje pojedinaca, pribavljanje snimaka sa kamera, provjeravanje telefonskih komunikacija i poligrafsko ispitivanje), trinaest ovih napada je ostalo neriješeno do danas. U pet ostalih predmeta počinioci su identifikovani, oglaseni krivim u krivičnom ili prekršajnom postupku, i ili novčano kažnjeni, uslovno osuđeni ili osuđeni na dva do devet mjeseci zatvora.

33. U decembru 2014. godine, jedna osoba je oglasena krivom zbog prinude i ugrožavanja bezbjednosti slobodnog novinara, i osuđena je na četiri mjeseca zatvora. U martu 2015. godine, pet drugih lica je oglaseno krivim za nasilničko ponašanje protiv novinara *Dana*-a i osuđeni su na od jedanaest do petnaest mjeseci zatvora.

34. U periodu između januara 2012. godine, i oktobra 2015. godine domaći sudovi su presudili u osam predmeta zbog navodne povrede časti i ugleda, od kojih su u šest stranke bili novinari i/ili dnevne novine i/ili kompanije koje objavljuju dnevne novine. Sudovi su odbili sedam od njih, a u jednom su presudili u korist tužioca (pojedince), dosuđujući mu 2.500,00 EUR od 9.000,00 EUR koliko je traženo protiv novinara/pisca.

35. U nekoliko prilika u 2013. i 2014. godini, Investicioni fond za razvoj medija je pozivao tužioca da se uzdrži od provokativnog govora kada govori o *Vijesti*-ma.

36. Dana 31. januara 2014. godine, Akcija za ljudska prava, NVO iz Crne Gore, objavila je izvještaj pod nazivom „Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori”. U izvještaju je pomenuto trideset slučajeva napada, prijetnji, podmetanja požara i sl. protiv raznih novinara (uključujući napad na prvog podnosioca predstavke), učesnike kampanja za ljudska prava i pisca. U jednom napadu jedno lice (vozač/obezbjeđenje pisca) je ubijeno. Svi ovi incidenti su se desili u periodu između 27. maja 2004. godine i 3. januara 2014. godine. Na osnovu izvještaja, ubistva glavnog urednika *Dan*-a i obezbjeđenja pisca nikada nijesu rasvijetljena, neki krivični postupci su zastarjeli a u nekim slučajevima gdje su otkriveni počinioci, ostali su nepoznati njihovi motivi i oni koji su naredili napade. U izvještaju su takođe razmatrane presude koje su donijete u odnosu na podnosioc predstavke da je povrijeđen član 10.

37. U periodu između 2012. godine i 2015. godine, Freedom House (2012. godine, 2013. godine i 2015. godine), Američki State Department (2012. godine i 2013. godine) i Savjet UN za ljudska prava (2014. godine), su izdali izvještaje u kojima se navode napadi i prijetnje protiv novinara u Crnoj Gori, pritisak sa kojim se suočavaju i ograničene istrage kao i posljedični nedostatak odgovornosti.

38. U oktobru 2015. godine Global Investigative Journalism Network je dodijelila nagradu za izvještajni projekat o organizovanom kriminalu i korupciji za „seriju *Unholy alliances* u Crnoj Gori kao mafijaškoj državi koja ističu kako su [tužilac] i njegova porodična banka [bili] u centru *Unholy alliances* vlade, organizovanog kriminala i biznisa.”

B. Relevantno domaće pravo

1. *Ustav Republike Crne Gore* (objavljen u “Sl. listu RCG”, br. 48/92)

39. Članom 16 Ustava koji je tada bio na snazi je bilo predviđeno da je svako u obavezi da poštuje prava i slobode drugih i da se bilo koja zloupotreba ovih prava i sloboda smatra protivustavnom i podliježe kazni.

40. Članom 20 je bila zagarantovana nepovredivost psihičkog i fizičkog integriteta pojedinca, privatnosti i ličnih prava, i njegovog ili njenog dostojanstva i sigurnosti.

41. Član 34 je predviđao, *inter alia*, slobodu izražavanja.

42. Članom 35 je bila predviđena sloboda štampe i drugih medija, kao i pravo građana da javno iznose svoje mišljenje u sredstvima javnog obavještavanja.

43. Članom 36 je bilo predviđeno pravo na odgovor i ispravku netačno objavljenih podataka ili informacija, kao i pravo na naknadu za štetu koja je prouzrokovana objavljivanjem netačnih podataka ili informacija.

2. *Zakon o medijima* (objavljen u “Sl. listu RCG”, br. 51/02 i 62/02)

44. Članom 1 je predviđeno da su mediji u Crnoj Gori slobodni, i da je sloboda informisanja zagarantovana na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama (OUN, OEBS, Savjet Evrope, EU). Dalje je predviđeno da Zakon treba tumačiti i primjenjivati u skladu sa principima Konvencije i praksom Suda.

45. Članom 20 je predviđeno da, ukoliko ovim Zakonom nije dugačije određeno, osnivač medija je odgovoran za objavljivanje programskog sadržaja. Ako medij objavi sadržaj kojim se narušava zakonom zaštićeni interes lica na koje se informacija odnosi ili kojim se vrijeđa čast i integritet pojedinca ili pronose neistiniti navodi o nečijem životu, znanju ili sposobnostima, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu za naknadu štete protiv autora i osnivača medija.

3. *Zakon o obligacionim odnosima* (objavljen u "Sl. listu SFRJ, br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i "Sl. listu SRJ", br. 31/93)

46. Članom 16 je predviđeno da je svako dužan da se uzdrži od postupaka kojim se može drugome prouzrokovati šteta.

47. Na osnovu članova 199 i 200, *inter alia*, svako ko je pretrpio duševni bol kao posljedicu povrede njegove časti i ugleda, može, zavisno od trajanja i intenziteta, tužiti za finansijsku nadoknadu pred građanskim sudovima i, dodatno, tražiti druge forme nadoknade kojima se može ostvariti adekvatno nematerijalno zadovoljenje.

ŽALBA

48. Podnosioci predstavke su se žalili na osnovu člana 10 Konvencije zbog povrede njihovog prava na slobodu izražavanja koja potiče iz konačne presude građanskog suda koja je donijeta protiv njih.

PRAVO

49. Podnosioci predstavke su se žalili na povredu njihovog prava na slobodu izražavanja. Pozvali su se na član 10 Konvencije koji glasi kako slijedi:

„1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice...

2. Pošto korištenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu... radi zaštite ugleda i prava drugih...”

50. Vlada je osporila ove žalbe.

A. Podnesci stranaka

1. Vlada

51. Vlada je tvrdila da podnosioci predstavke nijesu iscrpili sve djelotvorne domaće pravne lijekove. Konkretno, nijesu podnijeli ustavnu žalbu.

52. Vlada je takođe tvrdila da je miješanje u konkretnom predmetu bilo zakonito, da je imalo legitiman cilj i da je bilo neophodno u demokratskom društvu. Konkretno, sporne izjave su bile ozbiljne optužbe protiv tužioca, sa ciljem diskreditacije ne samo njega već i njegove porodice. Nacionalni sudovi su pokazali uravnotežen pristup i dali su relevantne i dovoljne razloge za svoje presude. Prilikom procjene iznosa nadoknade, sudovi su osigurali da ona neće obeshrabriti medije da objavljuju informacije u javnom interesu.

53. Nadalje, državni organi su sproveli djelotvornu i detaljnu istragu o identitetu i identifikovali i kaznili počinioce (vidjeti gornje stavove 25-26). Uprkos tome, podnosioci predstavke nijesu ispravili izjave niti se izvinili tužiocu, što je pokazalo njihovu istrajnost u nanošenju štete njegovoj ličnosti i moralnom integritetu opisujući ga kao kriminogenu ličnost.

54. Vlada je tvrdila da je država bila posvećena da na efikasan način riješi napade na novinare; u prilog toj izjavi su dostavili domaće presude navedene u gornjem stavu 32.

2. Podnosioci predstavke

55. Podnosioci predstavke su tvrdili da ustavna žalba nije u to vrijeme bila djelotvoran pravni lijek, pozivajući se na predmet *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* (br. 1451/10 i 2 dr., stav 123, 24. novembar 2015. godine).

56. Tvrdili su da granice slobode izražavanja nijesu bile prekoračene u konkretnom predmetu. Osporene izjave su bile vrijednosni sudovi, i da kao takve nijesu bile predmet ograničenja. Ticali su se političke odgovornosti tužioca za stvaranje klime u kojoj su napadi na novinare prolazili nekažnjeno. Njihov cilj nije bio da ga predstave kao kriminalca, već da podstaknu djelotvorne istrage o napadima na novinare i gonjenje počilaca. Tužilac, kao ličnost koja je pod okom javnosti, morao je da prihvati veći nivo kritike, preuveličavanja, čak i provokacije. Novinari *Vijesti* su pokušali da ga kontaktiraju na vrijeme, ali on nije htio da odgovara na njihova pitanja. Njegov jedini odgovor je bio tužba sudu.

57. Podnosioci predstavke su dalje tvrdili da je glavni urednik drugih crnogorskih dnevnih novina, *Dan*, ubijen 2004. godine, koje ubistvo nije bilo rasvijetljeno, da se sporne izjave moraju takođe posmatrati i u tom kontekstu. Štaviše, istraga u konkretnom predmetu takođe nije bila djelotvorna. Konkretno, R.P. i M.B. nijesu odgovarali opisu napadača, pa čak i ako su bili umiješani u napad, najmanje još jedna osoba, koja nikada nije pronađena, je takođe bila uključena. Uprkos tome, predmet je zaključen kao riješen 2008. godine. Dodatno, nakon napada na prvog podnosioca predstavke, bilo je još osamnaest drugih napada na novinare i imovinu *Vijesti* (vidjeti gornji stav 32), od kojih je većina ostala nerasvijetljena. Nakon zahtjeva EU, osnovana je komisija za istraživanje ovih napada, ali za dvije godine nije postigla rezultate.

58. Podnosioci predstavke su dostavili i pozvali se na izvještaje koje su objavile *NVO Akcija za ljudska prava*, *Freedom House*, *Američki State Department* i *Savjet UN za ljudska prava* u kojima su navedeni napadi i prijetnje novinarima u Crnoj Gori, pritisak sa kojim su se suočavali, ograničene istrage i posljedičan nedostatak odgovornosti (vidjeti gornje stavove 36-37). Dalje su tvrdili da (a) Projektni izvještaj organizovani kriminal i korupcija otkriva finansijsku mrežu povezanu sa porodicom tužioca, tekst za koji su dobili nagradu od Globalne mreže za istraživačko novinarstvo, koji, u jednom dijelu navodi Crnu Goru kao „mafijašku državu” (vidjeti gornji stav 38); (b) Reporteri bez granica smatraju tužioca odgovornim za kampanju protiv *Vijesti* i nezavisnih medija u Crnoj Gori i (c) Investicioni fond za razvoj medija je pozivao tužioca nekoliko puta da se uzdrži od provokativnih riječi kada govori o *Vijestima* (vidjeti gornji stav 35).

B. Relevantni principi

59. Relevantni principi kada je u pitanju iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova su sadržani u presudi *Vučković i drugi protiv Srbije* ((preliminarne primjedbe) [VV], br. 17153/11 i 29 drugih, stavovi 69-75, 25. mart 2014. godine).

60. Relevantni opšti principi koji se odnose na član 10 su dati, na primjer, u presudi *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine* ([VV], br 17224/11, stav 75, ECHR 2017):

„(i) Sloboda izražavanja predstavlja jedan od bitnih temelja demokratskog društva i jedan od osnovnih uslova njegovog napretka i samopotvrđivanja svakog pojedinca. Prema stavu 2. člana 10, ona se primijenjuje ne samo na „informacije“ ili „ideje“ koje se primaju s odobravanjem ili se smatraju neuvredljivima ili se doživljavaju s ravnodušnošću, nego i one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju. Takvi su zahtjevi pluralizma, tolerancije i slobodoumnosti bez kojih nema „demokratskog društva“. Kako utvrđuje član 10, ova sloboda podliježe izuzecima, koji se... moraju, međutim, striktno tumačiti, a potreba za bilo kakvim ograničenjima mora se ubjedljivo dokazati...

(ii) Pridjev „neophodno“, u smislu člana 10 stav 2, podrazumijeva postojanje „nužne društvene potrebe“. Države potpisnice imaju određeno polje slobodne procjene u ocjeni da li takva potreba postoji, ali ta sloboda procjene ide ruku pod ruku s evropskim nadzorom koji obuhvata kako zakon, tako i odluke u kojima je primijenjen, čak i one koje je donio nezavisni sud. Sud je stoga ovlašten da daje konačnu odluku o tome da li je „ograničenje“ u skladu sa slobodom izražavanja koja je zaštićena članom 10.

(iii) Zadatak Suda u vršenju njegove nadzorne nadležnosti nije da zauzme mjesto nadležnih domaćih organa vlasti, nego da ispita prema članu 10 odluke koje su oni donijeli u skladu s njihovom slobodom procjene. Ovo ne znači da je nadzor ograničen na utvrđivanje da li je tužena država razumno, s pažnjom i u dobroj vjeri izvršila svoju diskrecionu nadležnost; ono što Sud mora uraditi jeste da sagleda uplitanje koje je predmet pritužbe u svjetlu slučaja u cjelini, te da utvrdi da li je ono bilo „srazmjerno legitimnom cilju koji se želio postići“ i da li su razlozi koje su domaći organi vlasti naveli kako bi ga opravdali „relevantni i dovoljni“... Pri tome, Sud se mora uvjeriti da su domaći organi primijenili standarde koji su u skladu s načelima sadržanim u članu 10 te, isto tako, da su se oslonili na prihvatljivu ocjenu relevantnih činjenica ...“

61. Iako štampa ne smije da prekorači određene granice, posebno u vezi sa ugledom i pravima drugih, njena dužnost je uprkos tome da saopštava – na način dosljedan njenim pitanjima i odgovornostima – informacije o svim pitanjima od javnog interesa. Novinarska sloboda, takođe, pokriva moguće pozivanje na određeni stepen pretjerivanja ili čak provokaciju (vidjeti *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške* [VV], br. 21980/93, stav 59, ECHR 1999-III; *Dalban protiv Rumunije* [VV], br. 28114/95, stav 49, ECHR 1999-VI; i *Prager i Oberschlick protiv Austrije*, 26. april 1995. godine, stav 38 *in fine*, Serija A br. 313).

62. U svojoj praksi Sud je pravio razliku između činjenica i vrijednosnih sudova. Dok se postojanje činjenica može dokazati, istinitost vrijednosnih sudova nije podložna dokazivanju. Zahtjev da se dokaže istinitost vrijednosnih sudova je nemoguće ispuniti i narušava samu slobodu mišljenja, koja je osnovni dio prava zagaranovanog članom 10 (vidjeti *Lingens protiv Austrije*, 8. jul 1986. godine, stav 46, Serija A br. 103). Kako bi se napravila razlika između činjeničnih navoda i vrijednosnih sudova, neophodno je da se uzmu u obzir okolnosti predmeta i opšti ton primjedbi, imajući na umu da tvrdnje o pitanjima od javnog interesa mogu, po tom osnovu, predstavljati vrijednosne sudove prije nego činjenične izjave (vidjeti *Morice protiv Francuske* [VV], br. 29369/10, stav 126 *in fine*, ECHR 2015, i izvori tamo citirani). Sud ponavlja, ipak, da je klasifikacija izjava kao činjenica ili kao vrijednosnih sudova pitanje koje prije svega spada u polje slobodne procjene državnih organa, konkretno domaćih sudova (vidjeti *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* [VV], br. 21279/02 i 36448/02, stav 55, ECHR 2007-IV). Dodatno, čak i kada neka izjava predstavlja vrijednosni sud, proporcionalnost miješanja može zavisiti od toga da li postoji dovoljan činjenični osnov za spornu izjavu, s obzirom da čak i vrijednosni sud bez bilo kakvog činjeničnog osnova koji bi ga potkrijepio može biti pretjeran (vidjeti *Morice*, gore citirana, stav 126; *Pedersen i Baadsgaard protiv Danske* [VV], br. 49017/99, stav 76, ECHR 2004-XI; *Busuioc protiv Moldavije*, br. 61513/00, stav 61, 21. decembar 2004. godine, i izvori tamo citirani; i *Karpetas protiv Grčke*, br. 6086/10, stav 69 i stav 78, 30. oktobar 2012. godine). Štaviše, kada vrijednosni sud dovede do ozbiljnih navoda, izjednačenim sa optužbama o kriminalnoj aktivnosti, značaj činjeničnog osnova za takvu ocjenu je od suštinskog značaja (vidjeti *Pfeifer protiv Austrije*, br. 12556/03, stavovi 47- 48, 15. novembar 2007. godine).

63. Sud ponavlja da pravo na slobodu izražavanja nije apsolutno i njegovo korišćenje ne smije povrijediti druga prava zaštićena Konvencijom, kao što je pravo na poštovanje privatnog života zagaranovano članom 8 (vidjeti *Von Hannover protiv Njemačke*, br. 59320/00, stavovi 57-58, ECHR 2004-VI; *Pfeifer*, gore citirana, stavovi 35 i 38, i *Petrina protiv Rumunije*, br. 78060/01, stav 36, 14. oktobar 2008. godine), ili pretpostavku nevinosti sadržanu u članu 6 stav 2 (vidjeti *Pedersen i Baadsgaard*, gore citirana, stav 78 *in fine*).

64. U slučajevima kada interes „zaštite ugleda ili prava drugih“ pokreće pitanje prava iz člana 8, Sud može tražiti da se provjeri da li su domaći organi postigli pravičnu ravnotežu prilikom zaštite ove dvije vrijednosti zagaranovane Konvencijom, naime, sa jedne strane, slobode izražavanja zagaranovane članom 10 Konvencije, i, sa druge strane, pravo na poštovanje privatnog života sadržano u članu 8 (vidjeti *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, gore citirana, stav 77, i *Europapress Holding d.o.o. protiv Hrvatske*, br. 25333/06, stav 58, 22. oktobar 2009. godine). S obzirom na prirodu sukobljenih interesa, državama se mora dati određeno polje slobodne procjene prilikom postizanja odgovarajuće ravnoteže između ovih prava (vidjeti *A. protiv Norveške*, br. 28070/06, stav 66, 9. april 2009. godine). Gdje su državni organi preduzeli postizanje pravične ravnoteže između dva sukobljena prava u skladu sa kriterijumima prakse Suda, Sud bi trebao imati jake razloge da svojim stavom odstupa od stava domaćih sudova (vidjeti *Von Hannover protiv Njemačke (br.2)* [VV], br. 40660/08 i 60641/08, stav 107, ECHR 2012; *Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske* [VV], br. 40454/07, stavovi 90-92, ECHR 2015 (izvodi); i *Verlagsgruppe Droemer Knauer GmbH & Co. KG protiv Njemačke*, br. 35030/13, stav 38, 19. oktobar 2017. godine).

65. Sud ponavlja da su granice dozvoljene kritike šire kada su u pitanju političari nego kada su u pitanju privatni pojedinci. Za razliku od prethodnih, prvi neizbježno i svjesno izlažu sebe pažljivom ispitivanju njihovih riječi i djela od strane novinara i šire javnosti, i, kao posljedicu, moraju pokazati veći stepen tolerancije (vidjeti, na primjer, *Ruusunen protiv Finske*, br. 73579/10, stav 41 *in limine*, 14. januar 2014. godine, i izvori tamo citirani).

66. Član 10 Konvencije, ipak, ne garantuje potpunu neograničenu slobodu izražavanja čak i u odnosu na medijsko izvještavanje o pitanjima od značajnog javnog interesa i o političkim ličnostima. Prema uslovima iz stava 2 tog člana, korišćenje ove slobode nosi sa sobom „dužnosti i odgovornosti“, koje poprimaju na važnosti kada, kao u ovome predmetu, postoji pitanje napada na ugled imenovanih pojedinaca i potkopavanja „prava drugih“. Zbog „dužnosti i odgovornosti“ inherentnih slobodi izražavanja, zaštita koja se članom 10 pruža novinarima u vezi sa izvještavanjem o pitanjima od javnog interesa podložna je uslovu da oni djeluju u dobroj namjeri kako bi pružili tačne i pouzdane informacije u skladu sa novinarskom etikom (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø i Stensaas*, gore citirana, stav 65; *Rumyana Ivanova protiv Bugarske*, br. 36207/03, stav 61, 14. februar 2008. godine; i *Europapress Holding d.o.o.*, gore citirana, stav 58). Zaista, u situacijama kada je, sa jedne strane, činjenična izjava data a nije pruženo dovoljno dokaza da se potkrijepe, i sa druge strane kada novinar diskutuje o pitanjima od istinskog javnog interesa, provjera da li je novinar postupao profesionalno u dobroj namjeri postaje najvažnija (vidjeti *Flux protiv Moldavije (br. 7)*, br. 25367/05, stav 41, 24 novembar 2009. godine).

67. Konačno, priroda i ozbiljnost nametnutih sankcija su takođe faktori koji se uzimaju u obzir prilikom procjene proporcionalnosti miješanja na osnovu člana 10 Konvencije (vidjeti *Europapress Holding d.o.o.*, gore citirana, stav 54 *in fine*).

C. Primjena principa na konkretan predmet

68. Vraćajući se na konkretan predmet, kada su u pitanju primjedbe Vlade u vezi iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova, Sud je utvrdio u presudi *Siništaj i drugi* da je ustavna žalba djelotvoran domaći pravni lijek u Crnoj Gori od 20. marta 2015. godine. Kako je predmetna predstavka podnijeta Sudu 15. aprila 2010. godine, podnosioci predstavke nijesu bili u obavezi da u to vrijeme iskoriste taj pravni lijek. S toga, primjedbe Vlade u tom smislu moraju biti odbijene.

69. Sud dalje smatra da su konačne odluke građanskog suda bez sumnje dovele do miješanja u pravo na slobodu izražavanja podnosilaca predstavke. S obzirom da su presude zasnovane na Ustavu koji je tada bio na snazi i na Zakonu o medijima, od kojih su oba bila dostupna i predvidljiva u svojoj primjeni, ovo miješanje se mora smatrati kao „propisano zakonom“, u smislu člana 10 stav

2. Nadalje, presude su donijete težeći legitimnom cilju zaštite prava i ugleda drugih, koji cilj je konzistentan sa zaštitom koja se pruža pravu na ugled na osnovu člana 8 Konvencije (vidjeti, na primjer, *Alithia Publishing Company Ltd i Constantinides protiv Kipra*, br. 17550/03, stav 53, 22. maj 2008. godine, i izvori tamo citirani). Ono što ostaje da bude razriješeno, s toga, jeste da li je miješanje bilo „neophodno u demokratskom društvu”, ili, drugim riječima, da li je presuda bila proporcionalna legitimnom cilju kojem je težila.

70. Sud prvo primjećuje da su domaći postupci bili građanski postupci a ne krivični. Takođe je jasno iz njihovih presuda da su domaći sudovi u potpunosti prepoznali da je konkretan predmet uključivao sukob između prava na slobodu izražavanja i zaštite ugleda ili prava drugih, koji sukob su riješili odmjeravajući relevantna razmatranja. U svojim obrazloženjima domaći sudovi su postizali ravnotežu između sukobljenih prava i smatrali da je bilo neophodno da se ograniči pravo na slobodu izražavanja podnosioca predstavke kako bi se zaštitio ugled bivšeg premijera. Konkretno, Viši sud, uzimajući u obzir da političari moraju pokazati veći stepen tolerancije prema kritici, značajno je suzio opseg problematičnih rečenica u tekstovima. Pobrojao je samo njih četiri koje je razmatrao kao činjenice i kao štetne za ugled tužioca, i izdvojio ih od svih ostalih koje je smatrao vrijednosnim sudovima koje kao takve nijesu zaslužile dodjelu naknade (vidjeti gornje stavove 19 i 22). Preciznije, Viši sud je eksplicitno utvrdio da je članak „*Nećemo biti zaplašeni*”, koji je objavljen 2. septembra 2007. godine kritikovao situaciju u crnogorskom društvu i predstavljao vrijednosne sudove na osnovu kojih ne treba dosuditi odštetu. Evropski sud primjećuje da ovaj tekst uključuje neke oštre kritike, uključujući, na primjer, da „su mafija i vlast isprepletane do neprepoznatljivosti”, „šverc je okosnica sistema vrijednosti”, i da „,objektivna odgovornost za sve to i za napad na [prvog podnosioca predstavke] u svakom slučaju pada na režim na čijem je čelu 17 godina Milo Đukanović, koji i sada vlada, bez obzira na formu. On i njegovi ljudi, s vrha i dna odgovorni su za ambijent u kojem stradaju novinari, pisci i svi koji se usude da drugačije misle i govore (vidjeti gornji stav 7). Time, Viši sud je imao osjećaj da dozvoli novinarima da kritikuju režim. U svijetlu ovih elemenata, Sud nalazi da su državni organi primijenili standarde koji su bili u skladu sa principima sadržanim u članu 10 i da su se oslanjali na prihvatljivu procjenu relevantnih činjenica. Protiv takve pozadine, Sud smatra da bi, uzimajući u obzir polje slobodne procjene koje se priznaje odlukama domaćih sudova u ovom kontekstu, bi trebao imati jake razloge da svojim stavom odstupi u odnosu na stav Višeg suda.

71. Sa tim u vezi, primjećuje da su podnosioci predstavke novinar i osnivač dnevnih novina *Vijesti*, kao i njegova izdavačka kuća. Nakon napada na prvog podnosioca predstavke, *Vijesti* su objavile brojne članke u odnosu na incident. U člancima prvi podnosilac predstavke, *inter alia*, imenovao je tužioca, visokog političara i premijera dugi niz godina, i optužio ga da je direktno odgovoran za napad. Takođe je pomenuo njegovu porodicu i ponovio ove optužbe u narednih nekoliko dana. Na osnovu toga, tekstovi su se odnosili na pitanja od javnog interesa i uključivali su političku ličnost. Ovaj Sud takođe smatra da su članci sadržali konkretne navode činjenica koje su se odnosile na imenovanog pojedinca, koji su, kao takvi, bili podložni dokazivanju. S toga je saglasan sa procjenom Višeg suda u tom smislu.

72. Praksa Suda u tom smislu je jasna da što su ozbiljniji navodi, utoliko i činjenični osnov treba da bude čvršći (vidjeti *Pedersen i Baadsgaard*, stav 78 *in fine*; *Rumyana Ivanova*, stav 64; i *Europapress Holding d.o.o.*, stav 66, sve gore citirane). Navodi u konkretnom predmetu su bili veoma ozbiljni. Ipak, u spisima predmeta nema ništa što bi ukazalo da su podnosioci predstavke u ovom predmetu vodili računa o tome da potvrde istinitost ili pouzdanost navoda na visokom nivou u bilo kom trenutku. Nijesu dostavili bilo kakav dokaz pred domaćim sudovima u prilog navodima prvog podnosioca predstavke. Drugi podnosilac predstavke, sa svoje strane, osim očigledno neuspješnih pokušaja da kontaktira tužioca (vidjeti gornji stav 56), ne izgleda da je preduzeo bilo što kako bi potvrdio ozbiljne navode prvog podnosioca predstavke ili, umjesto toga, zauzeo ozbiljniji pristup

prilikom prenošenja spornih izjava (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Europapress Holding d.o.o.*, gore citirana, stavovi 68-69). Umjesto toga, podnosioci predstavke su tvrdili da su sporne izjave bile vrijednosni sudovi i da, kao takve, nijesu zahtijevale dokaz, kao i da je njihov cilj bio da naglase političku odgovornost tužioca za klimu u kojoj su napadi na novinare ostajali nekažnjeni (vidjeti gornje stavove 12 i 56). Ipak, Sud smatra da se mora napraviti razlika između izjave da je tužilac bio politički odgovoran za takvo okruženje i optužbe da je lično poslao nekoga da fizički napadne prvog podnosioca predstavke. Pred Sudom, podnosioci predstavke su se osvrnuli na neriješeno ubistvo glavnog urednika drugih dnevnih novina, na brojne druge napade koji su se odnosili na *Vijesti*, i na razne strane izvještaje. Sa izuzetkom ubistva glavnog urednika *Dan-a*, Sud primjećuje da su svi napadi na koje su se osvrnuli desili, i svi izvještaji bili objavljeni nakon napada na prvog podnosioca predstavke. Što je još važnije, ni u jednom od njih se ne ukazuje da je tužilac direktno odgovoran za napad na prvog podnosioca predstavke.

73. Činjenica direktnog optuživanja određenih pojedinaca pominjanjem njihovih imena i pozicija dovodi podnosioca predstavke u obavezu da obezbijede dovoljan činjenični osnov za svoje tvrdnje (vidjeti *Lešník protiv Slovačke*, br. 35640/97, stav 57 *in fine*, ECHR 2003-IV, i *Cumpănă i Mazăre protiv Rumunije* [VV], br. 33348/96, stav 101, ECHR 2004-XI).

74. Uzimajući u obzir gore navedeno i polje slobodne procjene koje sedaje Državama Ugovornicama u takvim pitanjima, Sud nalazi u okolnostima konkretnog predmeta da se zaključci koje je donio Viši sud na osnovu uspostavljanja ravnoteže ne mogu smatrati nerazumnim, na osnovu toga, razlozi koje su naveli domaći sudovi prilikom određivanja podnosiocu predstavke da plati štetu tužiocu su bili „relevantni i dovoljni”, u smislu sudske prakse. Na osnovu toga, Sud ne nalazi bilo kakve razloge, a najmanje jake razloge, da iznese stav koji odstupa od onog koji je dat u konačnoj presudi Višeg suda.

75. Konačno, Sud smatra da naknada štete u iznosu od 10.000,00 EUR nije, u okolnostima predmeta, bila prekomjerna. Ovaj Sud daje posebnu težinu činjenici da je nadoknada dosuđena protiv oba podnosioca predstavke zajednički. Takođe, prilikom odlučivanja o iznosu naknade, prvostepeni sud je već uzeo u obzir da dnevne novine koje je objavljivao drugi podnosilac predstavke imaju velik tiraž (vidjeti gornji stav 17). Viši sud je otišao još dalje i značajno umanjio, za polovinu, dosuđeni iznos, uzimajući u obzir, *inter alia*, okolnosti pod kojima je tekst napisan i iznijete izjave (vidjeti gornje stavove 21-22). Stoga, njihove odluke su u skladu sa praksom Suda da naknada štete za klevetu mora imati razuman odnos proporcionalnosti u odnosu na pretrpljenu povredu reputacije (vidjeti *Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG*, gore citirana, stav 60, i *Europapress Holding d.o.o.*, gore citirana, stav 73).

76. U smislu gore navedenog, Sud smatra da je žalba podnosioca predstavke očigledno neosnovana, pa mora biti odbačena u skladu sa članom 35 stavovi 3 (a) i 4 Konvencije.

Sa ovih razloga, Sud, većinom glasova,

Proglašava predstavku neprihvatljivom.

Sačinjeno na engleskom jeziku, u pisanoj formi, 28. juna 2018. godine.

Stanley Naismith
sekretar

Robert Spano
predsjednik